

PAGINA 2

‘Waar blijft de beweging voor vrede?’

PAGINA 3

‘Doorbreek het taboe op lichamelijkheid’

PAGINA 5

‘Cool om in een verbouwde kerk te wonen’

VERDER: Dakloze jongeren in Stadsklooster ■ De stoof van prinses Wilhelmina ■ Kerk zonder toeters en bellen ■ Kijk naar kunst ■ Omhels het leven

Stiltecentrum goed voor zelfreflectie

Parlement heeft nieuwe Hofkapel nodig

Het parlement verhuist voor vijf jaar naar een tijdelijke behuizing. Wat zou het mooi zijn als langs de Hofvijver straks een nieuw, eigentijds stiltecentrum zou verrijzen. Noem het de Nieuwe Hofkapel. Wat in Berlijn kan, kan toch ook in Den Haag?

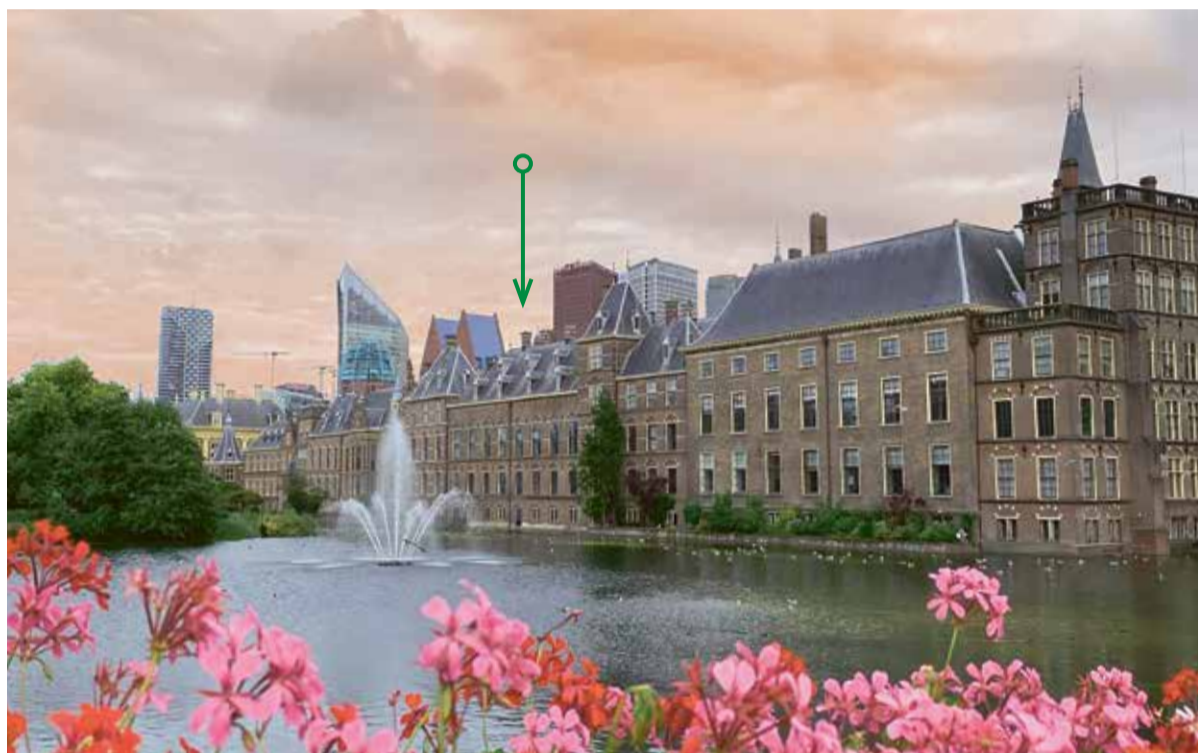
Het kloppend hart van de democratie kan best wat extra zuurstof gebruiken. Het Binnenhof wordt de komende vijf jaar ‘sober en doelmatig’ gerestaureerd, maar ik heb één plan helaas gemist. Een idee dat prima zou passen in de tijdgeest: de herbouw van de oude Hofkapel, die in de negentiende eeuw is ontmanteld. Het parlement, dat deze maand weer aan een nieuw jaar begint, heeft een ruimte nodig waar niet constant gepraat wordt – de letterlijke betekenis van ‘parlement’, van het Franse *parler* – maar waar de stilte wordt gekoesterd. Waar wellicht de betere ideeën opborrelen, waar gebeden en gezongen wordt, en waar wordt nagedacht over het leven. De wereldgodsdiensten en levensovertuigingen zouden daarbij

‘Door een kunstenaar lieten de Kamerleden zich niet de les lezen’

behelpzaam kunnen zijn. Een klein beetje spirituele zuurstof bij de politieke machinerie, om de kwetsbare democratie voor verstikking en zelfgenoegzaamheid te behoeden.

Parmantig torentje

Ongeveer in het midden van de langgerekte vleugel aan de Hofvijver bouwden de graven van Holland in 1289 een kapel. De elite in de Middeleeuwen kon de functie daarvan op waarde schatten: bij de Ridderzaal, de grote feestzaal, hoorde een kerk. Het was een flinke, voorname ruimte. Op prenten steekt een parmantig torentje boven de nok uit. Jacoba van Beieren werd er begraven. Ook voor medewerkers werd de Hofkapel de dagelijkse kerk. Later kwam er ook een hoekje voor soldaten

Blik op het Binnenhof. Tot 1879 stond op de aangegeven plek de Hofkapel, zoals C.J. Behr deze een jaar eerder beschilderde (zie beneden).

– iedereen kende z’n plaats. In de kelder werd in 1619 de onthoofde Johan van Oldenbarnevelt begraven, want in een serene kapel kun je uitstekend grote vaderlanders herdenken. De Hofkapel is steeds met haar tijd meegegaan. De rooms-katholieke eredienst maakte na de Reformatie in de zestiende eeuw plaats voor het protestantisme. Het gebouw werd een Waalse kerk. In de negentiende eeuw, toen de Franstaligen verhuisden naar een nieuwe kerk aan het Noordeinde, keerden de katholieken

terug. Later kregen die een kerk in de Parkstraat. In de Binnenhofruimten kwam een ministerie, en naderhand werden de kamers bij de senaat gevoegd. Kortom, aan het Binnenhof is meer verbouwd en verhuisd dan in een doorsnee woonstraat. Niets houdt de terugkeer van een moderne Hofkapel tegen.

De rapen gaar

Een bezinningsruimte voor het parlement is geen overbodige luxe, want reflectie op het eigen handelen staat

aan het Binnenhof niet in hoog aanzien. Toen bij de opening van de nieuwe vergaderzaal in 1992 de Griekse kunstenaar Jannis Kounellis aan de Hofcingel een betekenisvolle sculptuur zou maken van brokken steenkool in een ijzeren vorm, waren de rapen gaar. De man had gezegd: ‘De sokkel draagt geen ruit, engel of ander symbool van door de Hemel verleende macht, maar een hoop uit de aarde opgedolven versterkende energie. Democratie is mensenwerk.’ Prompt lieten de mensen om wie het ging, zich niet door een kunstenaar de les lezen. De Kamer kwam in opstand, Kounellis kon inpakken. De laatste rel: toen in 2014 naast de Bijbel ook de Koran in de Tweede Kamer een plaatsje zou krijgen, keerde de voorspelbare woede zich tegen alle drukwerket-diepgang naast de voorzittershamer. Alle boeken werden verbannen.

Tussen liften en toiletten

Het kan ook anders. In het parlement van Duitsland – toch ook een beschaafde natie – is een volwaardige stilleruimte ingericht, gewijd aan de drie grote godsdiensten jodendom, christendom en islam. Het voormalige gebouw van de Rijksdag in Berlijn herbergt een door kunstenaars ingerichte

Oude kerkgebouwen staan volop in de belangstelling. Zo etaleert Monumentenzorg het culturele erfgoed van Haagse kerken in een lijvig boek, *Een lust voor het oog*. Maar ook voor de (nieuwe) sociale functie van kerkgebouwen wordt waardering gevraagd. Bijvoorbeeld met de onlineserie ‘Geloven in Verandering’ van het Gemeentearchief. Wij vroegen lezers om hun herinneringen aan kerken die getransformeerd of gesloopt zijn te delen. Die oproep leverde veel reacties op, waarvan een selectie in dit nummer staat. Dat kerkgebouwen meer zijn dan een verzameling stenen blijkt uit de beschreven herinneringen: pareltjes van spiritueel erfgoed.

meditatieve ruimte. Ook hier symboliek, en iedereen vindt het schitterend. Grote, bewerkte panelen staan losjes tegen de wand. De betekenis: wat in deze wereld werkelijk van waarde is, is niet verankerd en wordt niet vastgepind, maar zoekt steeds weer nieuw onderdak. Iedere donderdag wordt er een christelijke ochtendwijding gehouden, voorafgegaan door klokgelui van de Keulse Dom op een bandje. Er worden

Een stiltecentrum op de oude zolder

liederen gezongen en er wordt een preek uitgesproken. Kortom, de scheiding tussen kerk en staat verhindert niet dat centraal in het parlamentsgebouw – letterlijk: tussen de liften en de toiletten – ruimte is geschapen voor bezinning.

Duitsland gidslant: laat Berlijn model staan voor het nieuwe Haagse regeringscentrum. Een plekje voor de Hofkapel-nieuwe-stijl is er al. Op de zolderverdieping van de oude kapel is nog het gotische plafond uit de Middeleeuwen bewaard gebleven. Over cultureel erfgoed gesproken. Wat zou het mooi zijn als dat plafond, dat graaf Floris V nog heeft gezien, wordt opgenomen in een eigentijds stiltecentrum.

JAN GOOSSENS

Schilderij van Carel J. Behr (1878). Links op de voorgrond staat de Hofkapel.

St. Martinuskerk mag weer luid klinken

Nadat enkele Voorburgers zich er bij hun gemeente over beklaagd hadden dat de klokken van de Sint Martinuskerk te luid klonken, legde de gemeente het kerkbestuur een dwangbevel op. Het klokgelui moest gedempt worden, en voor een overtreding zou het kerkbestuur per dag € 1000 boete moeten betalen. Zover is het niet gekomen. Adri van der Sloot startte een petitie tegen het besluit, verzamelde 512 handtekeningen en overtuigde de gemeenteraad. Na een korte onderbreking luiden de klokken weer zoals ze dat al 75 jaar deden.

Toneel: duizenden scheppingsverhalen

Er bestaan duizenden verschillende verhalen over het ontstaan van de wereld en de mens. Zijn er overeenkomsten? Hebben ze zeggingskracht? In een humoristische toneelvoorstelling laat acteur Erik Jan Tillema de bezoeker kennismaken met scheppingsverhalen uit alle tijden en plaatsen. Weten eilandbewoners in de Grote Oceaan bijvoorbeeld iets over de Zondvloed? Muzikant Victor Posch omlijst de voorstelling met zang, saxofoon en drum. De voorstelling opent het nieuwe activiteitenseizoen van de Houtrustkerk.

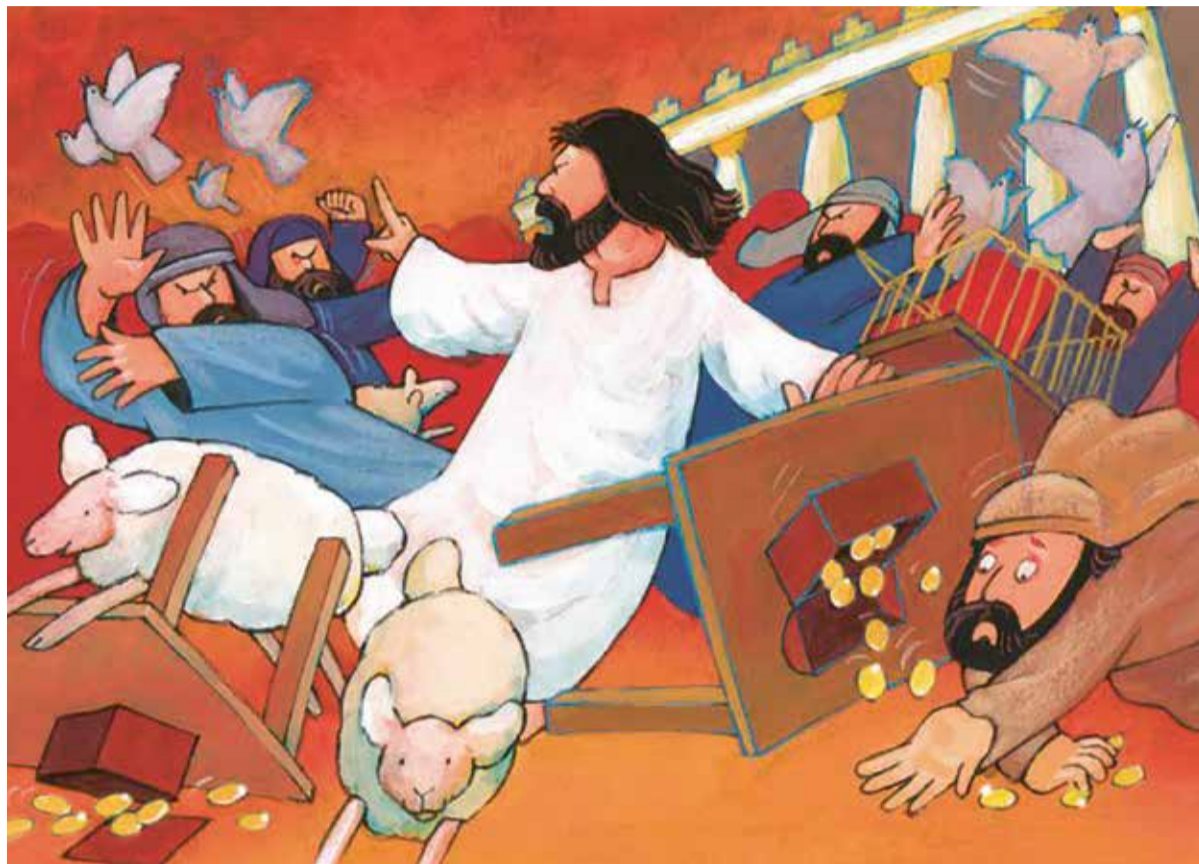
ZA. 18 SEPT. 15 UUR.
€ 8, MET HAPJES EN DRANKJES. BEEKLAAN 535.
INFO: ADRIAAN KELLER, 06 158 636 26.

Spierballentaal in Oost en West

Waar blijft de beweging voor vrede?

Ieder jaar wordt in september de Vredesweek gehouden. Ook dit jaar meer dan nodig, maar waarom leeft het thema zo weinig in Den Haag, de stad van vrede en recht?

Rob van Essen: 'We zijn druk met "verbinden", maar durven we ook te botsen en tegenspraak te mobiliseren?'

De Vredesweek: al meer dan vijftig jaar vragen de kerken om gebed en inzet ten dienste van de vrede. Vanaf het begin is de Vredesweek breed oecumenisch van opzet. In de gespannen Oost-Westverhoudingen van de jaren zestig van de vorige eeuw legden gemeenten en parochies contacten met kerken in het 'Oostblok' en vond er ook uitwisseling plaats met partnergemeenten. Het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) lanceerde in 1977 de leus: 'De kernwapens de wereld uit, te beginnen in Nederland.' Dat was geen pacifistische oprisping, maar zorg over een wereld die in rook zou kunnen opgaan. Deze wapens mag je niet gebruiken of bezitten, sprak de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk in 1980 uit. In 2017 verklaarde paus Franciscus het bezit en gebruik van kernwapens als immoreel. Het geld ervoor wordt aan

de armen onthouden en het is een verkwisting van grondstoffen. Duidelijke taal, maar is de vrede dichterbij gekomen? De bewapeningswedloop verdween van de publieke agenda, maar de kernwapens zijn de wereld – en Nederland! – nog niet uit. De grootmachten gaan gewoon door hun kernwapens bij de tijd te brengen en onze regering besloot in 2019 dat de F35, de opvolger van de Starfighter, uitgerust zal worden met kernwapens. Dit ondanks de tegenstand uit de volksvertegenwoordiging. Nu er in het huidige politieke klimaat weer spierballentaal wordt uitgeslagen in West en Oost, is er reden genoeg opnieuw tot gebed en verzet op te roepen.

IKV en Pax Christi

Begin deze eeuw gingen het IKV en de rooms-katholieke vredesbeweging Pax Christi samen verder. Dat leidde

tot botsingen rond de oorlogen in Joegoslavië en Irak. Vanaf 2014 gingen men verder onder de naam PAX. Plaatselijke vredesgroepen waren al 'ambassades van vrede' gaan heten. Sinds enige jaren worden er 'walks of peace' georganiseerd. Op 21 september speelt het Nederlands Blazers Ensemble in Tivoli Vredenburg in Utrecht en wordt onder het motto #AlarmEuropa aandacht gevraagd voor mensen die aan de Europese grenzen met geweld worden teruggestuurd. In veel kerken wordt dit jaar gecollecteerd voor het Musawat-project, om mensen in Irak, Libanon en Palestina te steunen die opstaan tegen discriminatie op basis van religie of afkomst. Het thema van de Vredesweek 2021 is 'Inclusief samenleven'.

Stad van vrede en recht?

Overall vlammen oorlogen en gewapende conflicten op, maar de thema's

De Vredesweek is dit jaar van zaterdag 18 t/m zondag 26 september en heeft als thema 'inclusief samenleven'. Een overzicht van Haagse activiteiten.

Walk of Peace

Wandeling door het Zuiderpark onder begeleiding van Hans en Joke Wolthuizen. Ze vertellen over sculpturen die raakvlakken hebben met 'inclusief samenleven'. Onderweg spelen conservatoriumstudenten van Orkest Morgenstond muziek. Aan de rand van het park, in het kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap, geeft George Gelauff een lezing. Hij is daar programmaleider Maatschappelijke Betrokkenheid en was jarenlang beleids-onderzoeker en -adviseur bij rijksinstituten.

VR. 24 SEPT. 16 U. VERTREK PUNT: RESTAURANT PARKOERS, MARIE HEINENWEG 3.

Vredesdienst

Oecumenische themaviering in de Bergkerk. Organisatie: parochie De Vier Evangelisten.

ZO. 19 SEPT. 10 U. DAAL EN BERGSELAAN 50A.

Coventrygebed

Gebed voor vrede en verzoening. Initiatief uit Coventry (Engeland), waar in 1940 de kathedraal door Duitse bommen verwoest werd. De inwoners wilden geen wraak uiten, maar een Europese gebedsketen vormen. 160 kerken bidden sindsdien elke eerste vrijdag van de maand voor vrede en verzoening, waaronder de Haagse Emmauskerk.

VR. 3 SEPT. 13:30 U. EMMAUSKERK, LEYWEG 930.

Creatief wandelen

Wandeling langs christelijke en islamitische gebedshuizen in Wateringen. Muzikale aftrap door het koor Memento bij vertrekpunt De Lichtbron (18:15 u., Pieter van der Plasstraat 3). Onderweg is er muziek, worden verhalen en gedichten voorgedragen, doen wandelaars iets creatiefs en maken ze kennis met geloofsgemeenschappen in Wateringen. De wandeling wordt afgesloten met het samen maken van een vredeskunstwerk, een hapje en een drankje (20:15 u.).

INFO: JAN ZONNEVELD, JZON@KABELFOON.NL.

van de Vredesweken houden niemand uit de slaap. Wollige kansentaal in de toelichting op het thema van dit jaar: 'Waar exclusie plaatsvindt...'. En: 'Als we elkaar opzoeken..., elkaar weten te vinden, elkaar het woord geven, naar elkaar luisteren, ligt er een kleurrijke toekomst voor ons.' Als, ja als. Natuurlijk is een pleidooi voor onderlinge verdraagzaamheid goed. Wie is daar niet voor? Maar de wapenhandel floreert als nooit tevoren; de wapenwedloop wordt voortgezet in de ruimte. PAX zet zich op allerlei plekken in en heeft hoge idealen. Maar is zij ook een luis in de pels of houdt ze de boel bij elkaar? Natuurlijk, de

coronapandemie maakt het ons plaatselijk niet makkelijk. Wellicht is dat de reden dat ik op de website van het Haags Vredes Platform, behalve doorverwijzingen naar activiteiten buiten Den Haag, niets vond over lokale initiatieven. Corona blijft een hindernis om vooruit te plannen. Navraag leerde dat hier en daar wel wat opborrelt, zoals te lezen valt op deze pagina. Maar toch, waarom leeft de Vredesweek niet in deze stad van vrede en recht? We zijn druk met 'verbinden', maar durven we ook te botsen en tegenspraak te mobiliseren? De lieve vrede is het waard.

ROB VAN ESSEN

Een studentenhuiskamer voor alle culturen en religies

Casa Amalia – 'A home away from home'

Het afgelopen studiejaar was voor studenten een pittige tijd. Colleges werden online gegeven, studentenverenigingen waren gesloten. Met de start van het nieuwe seizoen en zicht op betere tijden presenteren de verenigingen zich aan de nieuwe studenten. De vereniging Casa Amalia is met name gericht op internationale studenten. Coördinator Betty Sari en studente Xueting Liang delen hun ervaringen.

Casa Amalia is opgericht door studentenpastoraat Haastu, christelijke studentenvereniging IFES en Initiatives of Change. 'Casa Amalia is als een thuis voor internationale én Nederlandse studenten', vertelt Betty. 'Een huiskamer voor alle culturen en religies.' Dat is ook letterlijk het geval. Casa Amalia, gevestigd in het centrum van Den Haag, bestaat uit een keuken waar studenten samen kunnen koken en eten, een huiskamer met zachte banken, boeken en spelletjes, en een tuin. Aan de muur hangen foto's van de

studenten. 'Je hoeft geen lid te worden, onze deuren staan open voor alle studenten', legt Betty uit. 'Enkele jaren geleden zijn we van start gegaan. We aten en praatten met elkaar, deden spelletjes en keken films.'

Stadswandeling

Corona maakte hier in het voorjaar van 2020 abrupt een einde aan. Betty: 'Een jaar lang konden we niets in

'Je hoeft bij ons geen lid te worden'

Casa Amalia organiseren. Het was een moeilijke tijd, vooral voor nieuwe studenten.' Xueting kan dat beamen. 'Een half jaar geleden kwam ik naar Nederland voor mijn promotieonderzoek stedenbouwkunde bij het Institute of Social Studies (ISS). Het was lastig om andere studenten te leren kennen.' Bij toeval passeerde zij bij ISS een groep die zich verzamelde voor een stadswandeling die georganiseerd werd door Casa Amalia. Nieuwsgierig geworden

besloot ze mee te wandelen – en ze is gebleven.

Via haar contacten bij ISS, hogescholen, universiteiten en het conservatorium brengt Betty Casa Amalia bij studenten

onder de aandacht. 'In september begonnen we met een muziekkavonnd om nieuwe studenten te verwelkomen en te informeren over onze activiteiten' vertelt zij. 'Omdat we in ons eigen

Xueting (links) en Betty zijn blij met Casa Amalia.

gebouw nog steeds weinig mensen kunnen ontvangen, zoeken we ruimere locaties zoals kerken. Het programma is er nu op gericht om de studenten kennis met elkaar te laten maken. Daarnaast maken we hen wegwijs in het Nederlandse onderwijssysteem, dat soms heel anders is dan in hun eigen land.'

In de activiteiten van Casa Amalia is ook aandacht voor de verschillende culturele en religieuze achtergronden van de studenten, die afkomstig zijn uit Azië, het Midden-Oosten, Afrika en Zuid-Amerika. 'Zo hebben we naar aanleiding van de Ramadan met elkaar gepraat over vasten in verschillende geloven', legt Betty uit. 'Hoe is dat in jouw cultuur, en wat eet je niet of juist wel?' Xueting is niet religieus opgevoed, maar praat graag met anderen over geloof en cultuur: 'Het helpt je om nader tot elkaar te komen. Internationale studenten hebben een open houding. We willen de ander begrijpen, zodat we beter kunnen communiceren. Als we onze verschillen accepteren, komen we dicht bij elkaar te staan.'

ANNE-HELENE BORGTS

MEER INFO: IOFC.NL/CASA-AMALIA OF STUUR EEN MAIL NAAR BETTY SARI: BETTY.SARI@IFES.NL

Liever meer aandacht voor het Hooglied:

‘Laten we het taboe op lichamelijke in kerken doorbreken’

Welk verhaal of welke persoon uit de Bijbel spreekt je bijzonder aan? Wat is de betekenis van zo'n oud verhaal voor je leven van vandaag? In de rubriek *Geraakt* leggen we deze vragen steeds aan een lezer voor. Als eerste aan vertrekend eindredacteur Robert Reijns, die negen jaar met hart en ziel voor *Kerk in Den Haag* heeft gewerkt.

In de negen jaar dat ik eindredacteur bij KDH ben, heb ik hooguit drie keer een bijeenkomst over het Hooglied voorbij zien komen. Het feit dat onze voorouders ervoor gekozen hebben om dit loflied op de liefde in de Bijbel op te nemen, zie ik als een geschenk. Volgens onderstaand verhaal uit de joodse overlevering is het Hooglied zelfs een geschenk van God.

In het begin woonde God samen met de mens op aarde. Nadat Adam en Eva van de boom van goed en kwaad hadden gegeten, ging God naar de tweede hemel. Toen Kain Abel vermoordde, ging God naar de derde hemel. God ging steeds verder bij de mensen vandaan, tot in de zevende hemel. De geboden en verboden hielpen echter weinig, waarop God het Hooglied zou laten schrijven.

‘In negen jaar maar drie bijeenkomsten over het Hooglied’

De bruid en bruidegom uit het Hooglied worden al eeuwenlang voorgesteld met Christus als de bruidegom en met de gemeenschap van gelovigen als de bruid: een mystieke liefde. De menselijke seksualiteit en lichamelijke

COLLAGE VAN JOLLY VAN DER VELDEN

is mede door deze vergeestelijking onderdrukt of verboden. We zijn bang om die erotiserende zinnen letterlijk te nemen. Terwijl het Hooglied volgens mij juist de boodschap brengt dat de liefde lichamen beleeft en gevierd mag worden. God is aanwezig in twee mensen die elkaar met hoofd, hart en lichaam beminnen, zichzelf tot geschenk voor de ander maken. Dat is het dubbelgebed van de liefde: God liefhebben met hart en ziel en je naaste liefhebben als jezelf.

Ik zou willen dat het taboe op lichamelijke in het christendom doorbroken wordt. Het zou goed zijn als de kerken dit zelf oppakken, ter wille van hun eigen leden maar ook voor anderen. In mijn privéleven en in mijn werk als docent merk ik dat jongeren schreeuwen om gesprekken over de zielebeleving van relaties en seksualiteit.

Naakt

‘De liefde die in het Hooglied bezongen wordt is breder dan de liefde tussen twee partners. Je kunt seksualiteit ook opvatten als de manier waarop mensen in verschillende relaties zich aan elkaar overgeven en dat kan meer of minder intiem zijn. Een Augustijner pater vertelde me dat er bezoekers zijn die tegen hem zeggen: ‘Hoe jij met mij praat, naar me glimlacht, dat roept gevoelens in mij wakker die ik niet bij anderen ervaar.’ Intimiteit betekent dat je als het ware naakt tegenover elkaar staat. Je hebt niets nodig om elkaar te begrijpen. Je bent veilig bij elkaar, hoeft jezelf niet te beschermen tegen

de ander – wat we in het dagelijks leven vaak wel doen.’

Gezien worden

Onverdeelde aandacht voor elkaar is ook belangrijk in kerken. Robert zegt daarover: ‘Ik vraag me af of er in geloofsgemeenschappen genoeg oog is voor het verwelkomen van onbekenden. Ik lees soms berichten van mensen die in de zomer wel eens een kijkje nemen in een andere kerk. Ze twijfelen: worden we als nieuwelingen wel gezien en verwelkomd? Ik denk dat het geen onwil is als het welkom achterwege of vluchtig blijft. Daarvoor heb ik in de afgelopen jaren meer dan genoeg hartelijke contacten met kerkelijk betrokkenen opgebouwd.’

Hoe vertaal je wat je hier allemaal zegt over het Hooglied naar je dagelijks leven? Robert: ‘Uiteindelijk gaat het om de vraag of wij open en in liefde met elkaar kunnen omgaan. Als docent en mentor heb ik de taak om leerlingen te helpen met hun worstelingen. En als leerling stel je je niet zomaar kwetsbaar op tegenover een docent. Wat dan helpt, is dat ik iets van mijzelf blootgeef, dat ik me kwetsbaar opstel. Ik vraag me af wat ik kan doen om de ander op zijn of haar gemak te stellen. Dan ga ik figuurlijk niet voor, maar naast die ander staan, vertel iets over mijn eigen waarden en worstelingen. Kwetsbaarheid hoort bij onze menselijkheid. En dus toon ik dat. We hebben het nodig om elkaar te kunnen bereiken en te begrijpen.’

GREET KAPPERS

Opvang voor dakloze jongeren

Stadsklooster krijgt nieuwe bewoners

In het klooster aan het Westeinde gaat een christelijke leefgemeenschap dakloze jongeren ondersteunen. Maar broeder Frans blijft in de buurt.

Het is een historisch moment: na 160 jaar aanwezigheid in Den Haag verlaten de laatste Broeders van Maastricht in december 2021 het Stadsklooster aan het Westeinde (centrum).

‘Het is tijd om te gaan’, zegt broeder Frans. ‘We zijn nog maar met zijn tweeën. We zijn niet droevig, maar vooral dankbaar dat we ons werk zo lang hebben kunnen doen. Het is mooi dat anderen dit nu voortzetten.’ Overigens neemt broeder Frans geen afscheid van Den Haag. Hij verhuist naar een appartement elders in het complex. ‘Ik voel me verbonden met deze plek. Het liefst ga ik een beetje met pensioen, maar ik blijf zorgen voor de tuin en wil tijd maken

voor mensen die aan komen lopen.’ In zijn zogeheten Tuin van geloven verzamelde broeder Frans attributen die refereren aan meerdere religies en levensbeschouwingen.

Zorgwoningen

In het gebouw komt een zorginitiatief van Stichting 488. In het pand naast het klooster komen zorgwoningen voor dakloze jongeren die hun leven weer op de rails willen krijgen. Initiatiefnemer Bert de Boer: ‘Wij zorgen voor opvang,

Een veilige haven voor dakloze jongeren

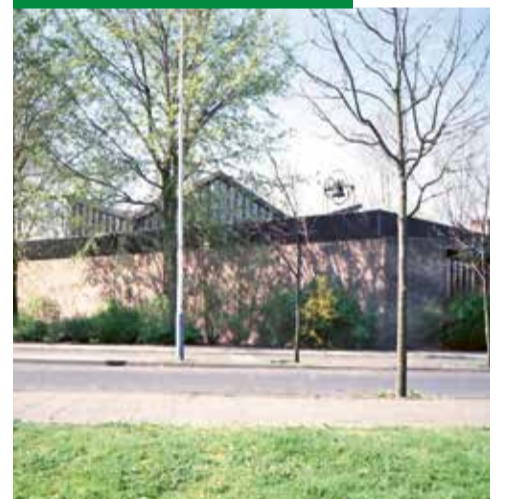
maar we verwachten van de jongeren dat zij bouwen aan hun toekomst en een vak leren, zodat ze financieel zelfstandig worden.’ In het klooster zelf komt een leefgemeenschap die als een familie de jongeren zal ondersteunen. Het Leger des Heils zorgt voor professionele begeleiding. Aan het Westeinde komt een lunchroom voor de bewoners en voor de buurt, die op den duur als leerwerkplek kan dienen.

Het stadsklooster en de aangrenzende gebouwen zijn eigendom van de Vincentiusvereniging, een rooms-katholieke organisatie die zich in Den Haag en omstreken inzet voor mensen in een kwetsbare positie. Het complex biedt ruimte aan verschillende organisaties, zoals Stichting Mara en het Straatpastoraat. De vereniging is blij met de nieuwe huurders. ‘Het gebouw naast het klooster stond al geruime tijd leeg’, zegt voorzitter Wim Philipsen. ‘We hebben lang gezocht naar de juiste huurder en functie. De mooie plannen van Stichting 488 passen goed bij onze doelstelling.’

ANNE-HELENE BORGT

In het familiehuis van Stichting 488 is nog ruimte voor bewoners met een christelijke geloofsovertuiging. Belangstellenden kunnen contact opnemen met Bert de Boer, bert@stichting488.nl

HERINNERING AAN

de Exoduskerk (Beresteinlaan)

Wij verhuisden 32 jaar geleden met drie kinderen naar Den Haag en zochten een kerk die ook voor kinderen aantrekkelijk was. We kwamen uit bij de Exoduskerk en onze kinderen, drie, zeven en negen jaar jong, zeiden: ‘Hier willen we naartoe! Hier willen we blijven!’ Onze herinneringen aan die tijd zijn alleen maar leuk en mooi, en dat geldt ook voor onze inmiddels volwassen kinderen. In de Exoduskerk werd geëxperimenteerd met creatieve vormen voor kinderen. Ik liep en loop daar warm voor en dat is daar begonnen. Er was echte aandacht voor kinderen. Ik heb er een tijd een gelegenhedskoortje geleid; dat was zo leuk dat er ook mensen van buiten de kerk mee kwamen zingen. Een keer werden liedjes uit de musical *Jesus Christ, Superstar* verweven met de Paasdienst. Er werden zulke bijzondere dingen gedaan. Wat mis ik dat vernieuwende uit die periode!

GEES WAGNER

Redactie: De Exoduskerk is niet afgebroken, maar verbouwd. Tegenwoordig kerkt de Evangeliegemeente Morgenstond in het gebouw. Info: egmexoduskerk.nl.

De ‘Tuin van geloven’ bij het Stadsklooster.

Dochter van voormalige Haagse koster:

‘We speelden badminton in de hal van de kerktoren’

Arieta Hartman koestert dierbare herinneringen aan haar jeugd. Ze woonde haast *in* de Grote en Nieuwe Kerk, waar haar vader koster was.

Het verhaal van Arieta begint in 1948 op het Spui. Als kleuter woonde ze twee jaar in de kosterij van de Nieuwe Kerk, de plek waar nu bar en restaurant Pavlov gevestigd is. Zeventig jaar later heeft ze nog vaag het beeld voor ogen van haar vader die de met gas verlichte lampen met een lange stok aanstak. En

‘Padvindingsdiensten, met de dominee in korte broek’

van padvindingsdiensten, geleid door een in padvindingsuniform gestoken dominee. In korte broek dus. Ook weet ze nog dat ze op het terrein van de Nieuwe Kerk leerde fietsen.

Verstopperkje

In 1950 vertrok het kostersgezin naar de met trapgevels versierde kosterswoning van de Grote of St. Jacobskerk in het oude centrum van Den Haag. Met minder nam vader Van Spronsen geen genoegen, want hij hield van kerken met een klassieke uitstraling. ‘Ik had het mooiste huis van iedereen, maar dat zag ik toen niet in’, vertelt Arieta. Liever woonde ze net als haar klasgenootjes in een rijtjeshuis. Voor de rest heeft ze enkel goede herinneringen aan de veertien jaar die ze naast de Grote Kerk zou wonen. ‘We hielpen mijn

Stoof uit de Grote Kerk van prinses Wilhelmina.

vader met het stoffen van de kerkbanken, met opruimen na de kerkdienst en met de koffie’, memoreert ze. Ze speelde verstopperkje tussen de kerkbanken en badminton in de hal van de kerktoren. En uiteraard zat ze elke zondag in de kerkbank. Er werden iedere zondag nog twee kerkdiensten gehouden. De dienst van vijf uur werd

Mal van de Nieuwe Kerk, ooit gebruikt in een maquette van de verdwenen Joodse buurt.

regelmatig bezocht door prinses Wilhelmina. Vergezd van een hofdame nam ze stevast plaats op de klapstoelen vóór de hofbank. Ze wilde niet opvallen. Slechts weinigen hadden dan ook in de gaten dat de oud-koningin in hun midden was. De stoof, waar prinses Wilhelmina

zeventig jaar geleden nog haar voeten op zette, staat tegenwoordig in Arieta’s woonkamer.

In 1964 trouwde Arieta in haar eigen kerk. ‘Dat wilde je gewoon’, zegt ze daarover. Drie jaar later werd op dezelfde plek het huwelijk van prinses Margriet ingezegend. Het was een hoogtepunt in de loopbaan van haar vader. Net als de doopdienst van Willem-Alexander.

Maquette

In 1981 werd de Grote Kerk aan de eredienst onttrokken. De Nieuwe Kerk was al veel eerder gesloten voor de eredienst. Arieta draagt de twee kerken nog steeds een warm hart toe. Behalve de koninklijke stoof is ze in het bezit van een mal van de Nieuwe Kerk. Per toeval liep ze tegen het kleimodel aan, dat ooit gebruikt is voor een maquette van de verdwenen Joodse buurt van Den Haag. De plotselinge herkenning van ‘haar’ kerk had emotie bij haar opgeroepen, waarop de eigenaresse het model spontaan aan haar had geschonken. Datzelfde nostalgische gevoel bekruipt haar als ze restaurant Pavlov binnenstapt. Ze heeft al eens gevraagd of ze even boven mocht rondkijken, de plek waar haar eerste herinneringen liggen. ‘Ik ga ook nog wel eens naar een concert van het Residentieorkest in de Nieuwe Kerk’, vertelt ze. ‘Dan kijk ik rond en denk ik: toch fijn dat de kerk daar nog voor gebruikt wordt.’ Zo had ze ook graag een definitievere bestemming gezien voor de Grote Kerk, maar ze stelt vast dat die wel erg vaak gesloten is: ‘Buiten de jaarlijkse kerstnachtdienst en de oecumenische dienst op Prinsjesdag heeft de kerk ook nauwelijks nog een religieuze bestemming.’ Ze beseft dat het de realiteit is. ‘De kerk is groot, van monumentale waarde en daardoor verschrikkelijk duur in onderhoud. De kerk moet geld opbrengen met evenementen en beurzen. Het is begrijpelijk, maar wel heel jammer.’

ROELIE DRÖGE

H. Hartkerk werd buurtcentrum

‘Ik werk toevallig in de ruimte waar ik ooit trouwde’

Hij had het niet kunnen bedenken. In de rooms-katholieke kerk waar Ruud Wiegant ooit trouwde, werkt hij tegenwoordig als beheerder van wat nu een multicultureel ontmoetingscentrum is geworden.

In 1973 werd de Heilig Hart van Jezuskerk in de Schilderswijk (Hobbemastraat) afgebroken. Het daarachter gelegen rooms-katholieke

verenigingsgebouw, ooit bewoond door broeders, paters, de pastoor en huishoudster, is overeind gebleven. Ook de kerkzaal, waar vroeger dagelijks

een mis werd gehouden. Aan de Teniersstraat herinnert alleen een gevel in de vorm van een kerk aan dit verleden.

‘Het is wel toevallig om te werken in de ruimte waar ik getrouwd ben’, zegt Ruud Wiegant in die oude kerkruimte. Hij is er nu beheerder van het huidige Multicultureel Ontmoetingscentrum Schilderswijk (MOC).

Aan de vloer kun je nog zien waar destijds het altaar was en in de kerkruimte zijn met een beetje fantasie oude biechthokjes te herkennen. Ook het offerblok in de gang herinnert aan andere tijden. Sinds een jaar of tien is de kerkzaal niet meer in gebruik voor katholieke kerkelijke vieringen, maar op 20 mei 1988 gaven Ruud Wiegant en Philo van Enkevort elkaar hier het ja-woord. Waarom in deze kerk? ‘We zaten allebei op een zangkoor dat hier repeteerde, Mata Volanti, vernoemd naar een meisje dat door ons koor werd ondersteund via het Liliëfond. Vanwege

die koorrepetities vonden we het leuk om hier te trouwen.’

Kruispunt

Het verenigingshuis (patronaatsgebouw) van de rooms-katholieken is tegenwoordig een kruispunt voor mensen uit alle windstreken. Wiegant: ‘We hebben een voedselbank, Nederlandse taallessen, buurtmaaltijden, yogalessen, voorlichtingen over bijvoorbeeld arbeidsrechten en de sociale gezondheidszorg, en we hebben een sociaal café. In de voormalige kerkzaal kerkt een evangelicale Ghanese geloofsgemeenschap.

De kerk is aan de eredienst onttrokken en dan mag je er alles in doen wat je wilt. Ik vind het positief dat voormalige kerken worden gebruikt voor dit soort activiteiten. Vanwege het afnemende aantal kerkgangers zijn al die kerken niet meer nodig en als de nieuwe invulling met respect voor het verleden gebeurt, vind ik dat prima. Het voordeel van dit gebouw is dat het aan de buitenkant nauwelijks op een kerk lijkt. Dat is voor het MOC belangrijk. We willen dat iedereen zich welkom voelt hier, dus een overduidelijk katholiek gebouw zou toch een drempel kunnen opwerpen. We zijn er voor iedereen en dat stralen we ook uit.’

JOLLY VAN DER VELDEN

De H. Hartkerk is afgebroken, maar de achtergelegen kerkzaal van het oude verenigingshuis – waar Ruud Wiegant en Philo van Enkevort trouwden – bestaat nog steeds.

HERINNERING AAN

de Petra-kerk (Albardastraat)

Ik ging vaak naar de Petra-kerk in de Albardastraat; daar heb ik mooie herinneringen aan. Ik ging er van mijn 14e tot mijn 21e jaar veel naar de soos in de kelder. Dat was een soort bar/disco en zo kon ik op jonge leeftijd toch uitgaan. Een periode lang ging ik op zondag twee keer naar de kerk: ik vond er troost en liefde, een licht in de duisternis. De preken van Jan Eikelboom waren altijd mooi, wijs en zeer origineel.

THÉRÈSE DE JONGH
SWEMER

Redactie: Deze wederopbouwkerk uit 1952 is in 2003 gesloopt.

HERINNERING AAN

de St. Theresia van Lisieux-kerk (Apeldoornselaan)

Als jongetje van 10 jaar zag ik vanaf het koor voor het eerst een open kist met een overledene in het midden van de kerk staan. Ik dacht eerst: ligt daar nu iemand te slapen? We waren als koorleden opgeroepen voor een begrafenisdienst tijdens schooltijd. Dat was het voordeel als je op het koor zat. Dat lot viel ook ten deel aan de misdienaars. Het waren ‘roomsche’ tijden daar in de Theresiaparochie. Ik weet nog precies in welke biechtstoel ik aan de kapelaan vertelde dat ik priester wilde worden. Met de toenmalige pastoor Wim Verschure en twee kapelaans reden we naar het net opgerichte kleinseminarie Leeuwenhorst. ‘Jij doet je best, God doet de rest.’ Dat waren heerlijke uitspraken in die tijd. Praktische theologie in optima forma anno 1965. Alles was nog heel in de parochie. Het was druk en je moest zoeken naar een plaatsje. Het gebouw staat al veertien jaar leeg, maar de plannen voor

een nieuwe bestemming zijn bijna rond (zie foto). Er komt een supermarkt in en een ruimte ‘voor ontmoetingen tussen buurtbewoners’. Dat laatste kan van alles zijn: een theater, restaurant, noem maar op. De kerktoren blijft overeind staan. Maar de geest is eruit; een waakvlammetje brandt nog.

Info: theresiakerk.nl

HENK BAARS

Redactie: Deze kerk uit 1931 is in 2007 aan de eredienst onttrokken.

Kevin woont in een verbouwde kerk

‘Ik heb hier niet het coronavirus, maar het bakvirus opgelopen’

Eind 2007 raakte de O.L. Vrouw van het Allerheiligst Sacrament kerk in Moerwijk buiten gebruik. Veertien jaar later is de voormalige katholieke kerk omgetoverd in een fraai complex met vijftigwintig woningen voor mensen met een beperking. Kevin Verhagen is een van hen.

RECENTE FOTOS VAN ROELIE DRÖGE

De Sacramentskerk is omgetoverd tot wooncomplex (foto links). Kevin herkent niets religieus van de oude kerk (rechts), behalve misschien het wasbakje (lees: het wijwatervat) bij de ingang (midden).

In oktober 2020 betrok Kevin (25) zijn gloednieuwe appartement op de tweede verdieping. ‘Het is leuk en cool om in een verbouwde kerk te wonen’, zegt hij enthousiast. En, ook niet onbelangrijk: ‘Het is een oplossing voor het woningtekort!’ Nu kan hij alleen maar zeggen dat hij blij is dat hij er woont, maar in juli 2020 was het toch wel even spannend toen het bewuste telefoontje kwam van zorgorganisatie Middin. Als jongvolwassene met een autistische beperking kon hij nog niet koken, wassen en schoonmaken. Gelukkig kreeg hij dat allemaal snel onder de knie. Zijn persoonlijke begeleider hielp hem daarbij. ‘Hier heb je de ruimte om jezelf te ontwikkelen en

volwassen te worden’, zegt hij tevreden. Sinds zijn intrek in het wooncomplex heeft hij zelfs een nieuwe passie ontwikkeld: bakken. Tegenwoordig is zondag zijn vaste bakdag. Dan zet hij zijn oven aan het werk en bakt hij cakes, taarten, brownies, tulbanden en muffins: ‘Ik heb hier niet het coronavirus, maar het bakvirus opgelopen.’

Spits

Kevin's agenda is goed gevuld, dankzij een vast dag- en weekritme. Zo werkt hij drie dagen in de week bij een zorginstelling. Daar verzorgt hij het ontbijt, de lunch, koffie en thee voor mensen met dementie. Het verzorgen geeft hem voldoening. Bovendien vindt hij

het interessant om zich in de ziekte dementie te verdiepen. Dat heeft hij dan ook gedaan door het volgen van een cursus. Naast bakken heeft Kevin twee andere hobby's: voetballen en

Kerkgangers doopten ooit hier hun vingers in het wijwater

treinen. Dat wordt meteen duidelijk tijdens een rondleiding door zijn appartement. Een flinke collectie modelbouwtreinen staat in vitrinekasten te pronken in zijn treinenkamer. Een blik op de boekenkast verradt zijn

voorliefde voor Bayern München, Tottenham Hotspur en, hoe kan het ook anders, ADO Den Haag. ‘Zelf ben ik spits’, vertelt hij trots. ‘Dat is een belangrijke positie, want je moet je team toch voorzien van doelpunten.’ Dat voetballen doet hij elke woensdag en zaterdag bij de Kameleon, een sportvereniging voor mensen met een beperking.

Tegeltjes

Zoals de inrichting van het appartement iets zegt over Kevin, zo vertelt de architectuur van het wooncomplex iets over de oorsprong van het gebouw. Lopend door het zonverlichte complex, vallen de authentieke tegeltjes op, met kruisen in reliëf, en de vele

bogen. Ook de indrukwekkende toegangsdeuren doen denken aan een lang vervlogen tijd. Zelf heeft Kevin nooit iets van een kerk in het gebouw herkend, behalve misschien het wasbakje bij de ingang. Bij het verlaten van het gebouw wordt duidelijk wat hij daarmee bedoelt. De architect van de verbouwing had het stenen wijwatervat bij de ingang in zijn ontwerp meegenomen. Ooit doopten kerkgangers hier hun vingers in het wijwater, waarna ze een kruisteken maakten, als symbool voor uiterlijke en innerlijke reiniging. Een wasbakje dus. Maar dan een met een diepere, religieuze betekenis.

ROELIE DRÖGE

HERINNERING AAN

de Valkenboskerk (Zuiderparklaan)

Het ‘geloof’ van de aannemer.

Van 1975 tot 1980 was ik predikant van de Valkenboskerk. Deze kerk stond toen voor de belangrijke uitdaging het samen kerk-zijn met de Hervormde Gemeente verder uit te bouwen en te structureren. De hervormd-gereformeerde samenwerking werd van onderaf opgebouwd. De sfeer van verbondenheid tussen de twee geloofsgemeenschappen groeide. Het gevolg was dat vanuit de gemeente zélf druk werd gezet achter de voortgang van het samenwerkingsproces. Het pastoraat werd vervolgens volledig hervormd/gereformeerd geïntegreerd.

Inmiddels is de Valkenboskerk gesloten en verbouwd tot appartementencomplex. De meeste gemeentelieden lieten zich overschrijven naar de Boskapel. Met een aantal van hen bleef ik contact houden via een bijbelsprekingsgroep, die we binnenkort afronden. Inmiddels zijn mijn vrouw en ik al een aantal jaren lid van de Kloosterkerk, waar ik nog de begeleiding doe van de zogeheten ‘ochtendbijbelgroep’.

KLAAS WIGBOLDUS

Klaas Wigboldus is op 12 september 50 jaar predikant. De redactie feliciteert hem van harte met dit jubileum en wenst hem en zijn vrouw een feestelijke dag toe.

Het Jiddische lied in de Duinzichtkerk

Predikant Ad van Nieuwpoort start een nieuwe serie ‘Duinzichtkerkgespreken’. Deze maand is Nikki Jacobs te gast. Zij treedt in Europa al ruim twintig jaar op met eigen vertolkingen van het Jiddische lied. Ze vertelt over ‘The Ballad of Mauthausen’. Dat is een liederencyclus met vier aria's, gebaseerd op gedichten van poëet Iakovos Kambanellis, een overlevende van het Oostenrijkse concentratiekamp Mauthausen, en muziek van componist Mikis Theodorakis.

Nikki Jacobs heeft de ballade vertaald naar een nieuwe context: de periode tussen de negentiende-eeuwse Joodse migratiegolf en de herleving van de Joodse cultuur in de Verenigde Staten. Na het gesprek treedt ze op met haar ensemble.

Zo. 26 SEPT. 16-18 UUR. DUINZICHTKERK, HOGENHOUCKLAAN 89. TOEGANG: VRIJE GIFT. OPGAVE VIA DUINZICHTKERK.NL

HERINNERING AAN

de Westduinkerkerk (Hanenburglaan)

In de naoorlogse jaren waren er in de Westduinkerkerk op zondag drie diensten en alle drie zaten ze stampvol; er waren meer dan 1200 zitplaatsen. Er was bloeiend jeugdwerk en elke jeugdvereniging had z'n eigen kerkbank. Dat het dan tijdens de dienst niet altijd even rustig was, bracht een van de predikanten tot de volgende opmerking: ‘Er wordt door ouderen vaak geklaagd dat de jeugd niet voor God naar de kerk komt, maar voor elkaar. Maar is dat erg? Waar kan de jeugd elkaar beter ontmoeten dan in de kerk?’

Erg goede herinneringen heb ik aan de uitstekende en zeer eigenzinnige organist Martinus Jelgersma. Wat die man uit dat orgel wist te halen! Alleen al daarvoor ging ik graag naar de kerk. Vooral na de dienst barstte hij los. Vaak bleef ik even staan luisteren voor ik de kerk uitging.

Een minder goede herinnering heb ik aan de jaren tachtig, toen de kerk gesloten en verkocht zou worden. Mijn vader heeft met zijn bouwkundige achtergrond voor het onderhoud van de kerk gezorgd. Hij heeft zich met hand en tand tegen de sluiting en verkoop verzet. Al zijn acties mochten niet baten: in februari 1991 is de kerk gesloopt. In maart overleed mijn vader aan een hartstilstand. Hij heeft het verlies van ‘zijn’ kerk niet kunnen verwerken.

INEKE BURGER

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u. en 11 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 9.15 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Was-senaarseweg 53. Zo. 11 u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Woe. 12.30 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandenplein 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 9.30 u. 11.30 u. spaans
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Di. 9 u. Zo. 11 u.
Parochie De Vier Evangelisten Info: rkiparochiedevierevangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10:30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arskerk, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10:30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. zo 10u eucharistievie-ring, 12/9 16u vespers, wo 12.30 zolderkapel
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10:30 u. met muziekcorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl.
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.
Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u.
De Zinnen. Christus Triumfatorkerk Juliana van Stolberglaan 154 ma. avondgebed 18.15u. - 18.45u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u.
English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u.
Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	5 september	12 september	19 september	26 september
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Arie de Boer	ds Jannet van der Spek	ds Heleen Joziassie; kringviering	naar Lutherse kerk
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	ds E. de Fouw	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Aarnoud Jobsen	ds Jaap van den Akker
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	ds Joshi van Veen	ds Barbara Broeren
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Hanneke Ouwerkerk	ds Jantine Veenhof	ds Jantine Veenhof doop	ds Giel Schormans
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Durkje Sikkema	X	ds Jacob Korf	ds Arja Hoogerbrugge
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	ds Martine Nijveld	ds Martine Nijveld	ds Olivier Elseman, dr Duncan Wielzen; oecum. dienst	ds Casper van Dongen
Maranathakerk 2e Sweelinckstr.156	10.30	ds IJjo Akkerman	ds Erika van Gernerden	Ev. Broedergem.; oecum. dienst	ds Martine Nijveld cantate
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Wim Pera	ds Henk van Laren	ds Geertje Zomer	ds Pieter Lugtigheid
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds P. Sanders	ds M. den Dulk	ds Martin Koster	ds Wietske Verkuyl
Abdijkerk WillemlIII-str. 40	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Olivier Elseman	ds Wietske Verkuyl, ds Michiel Aten	ds Gerrit van Reeuwijk
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds David Schiethart	ds Martin Koster	ds David Schiethart	ds Joan van Kempen
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	ds E. van der Veen	ds Gerco Lock; Dienst aan Zee	N. de Ronde	ds Gerco Lock
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds Ton Christ	ds Barend Weegink; HA	ds Aart van Vuuren	ds Barend Weegink
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Jan Maasland	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds B. Vreeswijk; HA	ds B. van Vreeswijk	ds B.van Vreeswijk	ds F. van Velzen
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema; S&T	ds Attie Minnema	ds Jaap van den Akker	oecum. dienst in de H. Bartholomeuskerk
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds J. Hoek	ds Bert Karel Foppen; HA ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen	ds F. Wijnberger ds Bert Karel Foppen
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Marieke Fernhout	oecum. dienst met de Evang. Broedergemeente	*
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Marja Flipse; 'Over de rivier'	ds Rienk Lanooy; HA	ds Marja Flipse	10.30 ds Rienk Lanooy; cantate
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Jannet van der Spek	ds Marianne van der Meij-Steinstra	ds Jannet van der Spek, ds Erwin de Fouw	ds Jannet van der Spek
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out	Pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	F. Roux
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Jan van der Wolf; HA met doventolk	ds Els van der Wolf-Kox	dr Theo Hetteema; met doventolk	ds Jan/Els van der Wolf

Voor actuele activiteiten:
kerkinderhaag.nl

advertenties

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOR.NL - WWW.ENGELNENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUYNS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendriklaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Van Der Helm & Schols
uitvaartzorg

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	5 september	12 september	19 september	26 september
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Christien Duhoux	ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet	creatieve invulling
Ev. Broedergem. Hernhutters Chas-séstr. 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	oemenische dienst zr Christine Welschen	zr Christine Welschen
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Thema: Beetje minder geluk; Ad de Gruijter, Heleen Goddijn	X	Thema: Vredesweek; Janine Mutsaers, Jolly van der Velden	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	14.00	ds Johannes Linandi	zr Betty Sari	ds Machteld de Mik-van der Waal	ds Stanley Tjahjadi
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Thema: Profeten	X	Thema: Vredesweek
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	ds Rob van Essen	X	ds Fokke Fennema	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Japke van Malde	ds Antje van der Hoek, ds Reinhold Philipp	ds Reinhold Philipp	ds Johan Goud
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerckstr. 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	ds Arnoud Francke	ds Mark Joosse	ds Jasper Klapwijk
Franciscuskerk N. Broeckhuijsenstr. 23	10.30	ds Robert Nangu	pastor Nanda de Hoop	ds Mineke Kroes	pastor Rien Leijdekker

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🗳️ voorganger met preekconsent; ✂️ kerkelijk werker; ⚡️ proponent (ds i.o.); 🗨️ missionair pionier

AGENDA SEPTEMBER

Voor alle activiteiten deze maand: zie kerkinderhaag.nl

Night of Light

Kerkopenstelling voor het branden van een kaarsje, ontmoeting, een hapje en drankje. Iedere tweede zaterdag van de maand. Org.: jeugdgroep Abdijkerk en pioniersplek LichtDelen.

Za. 11. 20-22 u. ■ Abdijkerk

Bazaar

Kramen met boeken, cd's, kleding en schoenen. Rondleidingen in de kerk, kinderactiviteiten en het Rad van Fortuin, livemuziek, eten en drinken.

Za. 11. 10-16 u. ■ Nieuwe Badkapel

Adrienne Vooijs

Workshops o.l.v. dichteres Adrienne Vooijs. Deelnemers lezen en (leren) dichteren over wisselende thema's. Opgave: dichterbijdehand@hotmail.com.

Vanaf 13. 20-21:30 u. ■ Abdijkerk

Milieurechten

Jessica den Outer, afgestudeerd in het

milieurecht, vertelt in een onlinebijeenkomst over het nut en de noodzaak van milieurechten. 'De Maas moet rechtspersoon worden.' Aansluitend gesprek met deelnemers. Opgave: iofc.nl. Org.: Initiatives of Change.

Woe. 15. 19:30-21 u.

Leven na corona

Pioniersplek Lux houdt twee themavonden. 15 sept.: Marian Donner en Tim Vreugdenhil houden pleidooien voor een betere omgang met zelfgelegde druk. Donner (journalist) schreef o.a. het *Zelfverwoestingsboek* (2019), Vreugdenhil (predikant) schreef *Opener dan ooit* (2021), over kansen na de coronapandemie. Speeches met aansluitend een publieksgesprek, daarnaast pianomuziek en een dansworkshop. 26 sept.: Sander Heijne schreef mee aan *Fantoomgroei* (2020). De historicus vertelt erover.

Opgave: luxdenhaag.nl.
Woe. 15. 20-21:30 u. € 5-10 ■ Lutherse kerk.
Zo. 26. 16-17 u. ■ Waalse kerk

Meditatie

Aanvang met thee. Vervolgens mediteert men twintig minuten in stilte in de kerk. De paaskaars brandt. Iedere eerste en derde woensdag van de maand.
Info: Joke Hoogakker, 070 365 17 45.

Woe. 15. 15:45 u. ■ Houtrusterkerk

Bijbelkeuken

Avonden met ontmoeting, een maaltijd, een creatieve activiteit, bijbelstudie. Iedere derde vrijdag van de maand.
Opgave: Louise den Hoed, 0634689227. Org.: pioniersplek LichtDelen.

Vr. 17. 18 u. ■ Schwerinkade 30

Alphacursus

Tien interactieve bijeenkomsten over de

oorsprong en betekenis van een christelijke levensinstelling. Iedere avond start met een maaltijd. Opgave: Frans Aarts, 0637608258.

Di. 21. 18:30 u. ■ Sint Martinuskerk, Oosteinde 56. Voorburg.

Tegenlicht

Gesprekken over documentaires van de Vpro-serie 'Tegenlicht'. Deze maand: 'Time Rebels'. Filosoof Roman Krznaric roept ons met een zesstappenplan op om betere voorouders te worden.

Woe. 22. 20 u. ■ Houtrusterkerk

Lust voor het oog

Voordracht met beelden door de auteurs van het Haagse architectuurboek over de 25 mooiste kerken, *Een lust voor het oog*, kunsthistoricus Botine Koopman en fotograaf Dick Valentijn.

Woe. 29. 20 u. ■ Maranathakerk

PERSONALIA

Anne-Helene Borgts

Per 1 september is Anne-Helene Borgts aangesteld als de nieuwe eindredacteur van *Kerk in Den Haag*. Anne-Helene is actief lid van de Duinzichtkerk, waar zij ook diaken is. Zij was tot nu toe hoofdredacteur van het kerkblad van de Duinzichtkerk en is dat nog steeds voor het wijkblad van Benoordenhout. De redactie ziet uit naar de samenwerking en is blij met haar als betrokken, actief en deskundig eindredacteur.

M.H.R. Sneevliet

Mevrouw M.H.R. Sneevliet heeft deze zomer een stadspeld ontvangen van locoburgemeester Kavita Parbhudayal als eerbetoon voor tientallen jaren vrijwilligerswerk. Tot 2013 was zij vrijwilliger bij de Bethel-kapel. Na de sluiting van die kerk werd zij vrijwilliger bij het psychiatrisch verpleeghuis Dorestad.

Tom Kouijzer

Tom Kouijzer werkt vanaf 15 augustus als priester bij parochie De Vier Evangelisten. Na zijn theologiestudie trad Kouijzer (33) in bij de congregatie van de Maristen. Hij doorliep zijn vormingsproces als pater in Engeland, Nieuw-Zeeland, Italië en Dublin. In 2018 ontving hij zijn priesterwijding. Het afgelopen half jaar werkte Kouijzer in de parochiefederatie RK Vlietstreek (Rijswijk en Leidschendam-Voorburg). Op 28 augustus werd Tom Kouijzers benoeming in een eucharistieviering bevestigd door de nieuwe administrator van de parochie, vicaris H.A. Verbakel.

Alef-cursus weer van start

Al jaren geeft theoloog en predikant Martin Koster lessen in het Bijbels Hebreeuws, de Alef-cursus. Die begint weer in september. Over de opzet zegt Koster: 'We beginnen met het leren herkennen van de tweeëntwintig Hebreeuwse letters. Die vertellen elk hun verhaal, wat ik verduidelijk met beeldmateriaal. Gaandeweg leren we de letters lezen en schrijven. Aan het eind ben je redelijk in staat om eenvoudige woorden hardop te lezen en bezit je een kleine woordenschat. Deelnemers mogen in de loop van de cursus een Bijbelvers aanreiken, dat we dan bestuderen in de oorspronkelijke taal.' De bijeenkomsten zijn eens in de veertien dagen op een nader overeen te komen beginndatum en tijdstip.

OPGAVE (UITERLIJK 1 OKTOBER): 070 406 58 71; M.KOSTER@KPNPLANET.NL. S.V.P. AANGEVEN WELKE DAGDELEN DE VORKEUR HEBBEN. BOSBESKAPEL, BOSBESTRAAT 5.

Filmavonden in de Bosbeskapel

Vanaf september houdt de Bosbeskapel filmavonden met na afloop een gesprek, hapje en drankje. Deze maand op het doek: *Et si on vivait tous ensemble?* (2011, 96 minuten, Franstalig, ondertiteling). Onderwerp: vijf goede vrienden op leeftijd vinden een goede oplossing om samen de problemen van het ouder worden onder ogen te zien: samenwonen.

MAANDAG 20 SEPT. 20 UUR (INLOOP VANAF 19:30 UUR). BOSBESKAPEL, BOSBESTRAAT 5. INFO: JENNEKE REITSMA, 070 325 85 63.

Cursus De Bijbel in grote lijn

Welke rode draden lopen er door de boekenbundel die Bijbel heet? Een nieuwe cursus van de Christus Triumfatorkerk, voor kenners en kennismakers, wil centrale thema's van de Bijbel uitlichten. De cursus behandelt de literaire genres en de bijbelpersonen Abraham, David, Maria en Paulus. Er worden verbindingen gezocht met de huidige cultuur.

DINSDAGEN 14, 21, 28 SEPT., 5 EN 12 OKT. 20-22 UUR. € 25 INCLUSIEF CURSUS-MAP EN KOFFIE. JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. OPGAVE EN INFO: JAAP VAN DEN AKKER, 070 220 37 69; PREDIKANT@CTKERK.NL.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDERHAAG.NL WEBSITE

September 2021, jaargang 24, nr. 238

Uitgave van de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64 (Greet Kappers)
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredactie), Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Shari van den Hout, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving: Pieter van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Verbeelding van goden en helden

In de terugkerende cursus *Kijken naar kunst – Verbeelding van goden en helden* geeft André Stek beeldpresentaties over de beeldvorming van de Griekse mythologie door beeldhouwers en schilders. Aandacht is er ook voor de invloed van die beeldvorming op het christendom. Daarbij worden vooral kunstwerken getoond die in Nederland en België bekeken kunnen worden. Stek sluit de cursus van 14-16 bijeenkomsten af met een artistieke presentatie over de Passieweek.

WEKELIJKS, NAAR KEUZE OP MAANDAG OF DONDERDAG. MAANDAGEN: VANAF 27 SEPT. 19:30-21:30 UUR. DONDERDAGEN: VANAF 30 SEPT. 10:30-12:30 OF 14-16 UUR. M.U.V. SCHOOLVAKANTIES. BOSBESKAPEL, BOSBESTRAAT 5. OPGAVE: COMPOSTELA1@LIVE.NL; 070 360 95 03.

OPROEPEN

Cardia

Het woonzorgcentrum Cardia Landscheiding in Mariahoeve zoekt vrijwilligers ter ondersteuning van de bewoners, onder andere in de keuken en bij (gezelschaps)activiteiten. Info: Hannah den Hartogh, 06 147 357 60; hthartogh@cardia.nl. Info: cardia.nl.

Leger des Heils

Het Leger des Heils zoekt deurcollectanten voor de periode 28 november t/m 4 december. Info: collecteren.nl/goede-doelen/leger-des-heils.

COLUMN

KERK ZONDER TOETERS EN BELLEN

Wordt het weer als vroeger in de kerkdiensten na corona? De vragen van het moment lijken vooral te zijn of we weer voluit kunnen gaan zingen. En of de kerken dan ook weer zullen volstromen. Misschien vergeten we dan dat die kerken voor corona ook al niet meer vol zaten. Is corona dan een kans om de kerk(dienst) te veranderen? Ik laat me graag inspireren door iemand als onderneemster en dominee Tim Vreugdenhil. In zijn boek *Opener dan ooit. Nieuwe kansen voor kerken* (2021), beschrijft hij in vijf achtereenvolgende stappen te willen werken aan spiritualiteit, innovatie, inhoud, communicatie en community. Dat laat zich allemaal regelrecht op de kerkdienst toepassen. Nog directeur zijn Remmelt Meijer en Peter Wierenga met hun *Herkerken. De toekomst van*

geloofsgemeenschappen (2020), dat corona als kans voor kerken op een kantelpunt serieus neemt. Naar hun idee moeten kerkdiensten vloeibaar en eenvoudig worden. Vloeibaar: met verschillende einvormen naast elkaar. Eenvoudig: geen volgepropte kerkdiensten om het iedereen naar de zin te maken, maar wel met vormen en handelingen waarin mensen mee kunnen doen.

We kunnen zulke kerkdiensten ontwikkelen, maar dan moeten we af van een fixatie op grote getallen. In twee achtereenvolgende vieringen in De Oase (Spoorwijk) zie ik goede voorbeelden. De eerste dienst, van geloofsgemeenschap Kerk in Laak, is wat je noemt een 'gewone' viering met een dominee in toga, liederen uit het Liedboek

(2013), een preek en gebeden. Ik tel drie stoelenrijen met 22 kerkgangers. Een volle bezetting. Doordat de kerkzaal geen podium heeft, maakt de predikant gemakkelijk oogcontact met de bezoekers en kan hij inspelen op wat er gebeurt. Zo wordt er een microfoon geregeld omdat iemand de predikant niet goed kan verstaan. Een week later zit ik in De Oase bij een laagdrempelige 'kringviering', voorbereid door leden van de buurgemeente en de pioniersplek Leven in Laak. Achttien mensen zitten in een kring, veel ouders met jonge kindjes. Ik luister naar liederen uit Taizé, het Liedboek en van Sela en The Byrds. De groep is graag creatief, getuige een collage met handen die in de gang hangt. Ook hier het gemoedelijke, waarin de dienst een paar minuten

later begint zodat een paar bezoekers nog even koffie kunnen pakken. In beide diensten treft me het contact maken, de interactie en de ontmoeting; het koffiedrinken na de vieringen duurt net zo lang als de diensten zelf. Het inhoudelijke gedeelte sluit aan bij het leven van de bezoekers. Sterk is het gemak om in te schikken, dat mensen niet verstoord omkijken als er iets spontaans gebeurt. Het is allemaal uiterst eenvoudig, zonder toeters en bellen, en misschien daardoor wel zo sterk. Een voorbeeld voor de kerkdiensten na corona?

THEO HETTEMA IS THEOLOOG EN ACTIEF BETROKKEN VRIJWILLIGER IN HET HAAGSE KERKELIJK LEVEN.

Troubadour Martijn Breeman

De poller op de Escamplaan

Het is al vaak in 't nieuws geweest: men komt hier heel snel aangesjeesd, maar als men niet de borden leest, dan sta je mooi voor paal.

Die paal, die op het wegdek staat, – de schrik van elke wegpiraat – zorgt in de straat met regelmaat voor heel erg veel kabaal.

Bij de poller op de Escamplaan zie je dikwijls groepen mensen staan. 't Is een horde ramptoeristen en een kudde journalisten die opnieuw een harde crash verslaan bij de poller op de Escamplaan.

Bij de poller op de Escamplaan zie je telkens weer die karavaan: ambulances, brandweer, takelwagens en politie bij 't obstakel; weer een auto naar de maan bij de poller op de Escamplaan.

't Verkeer rijdt keer op keer verkeerd, steeds weer een die het toch probeert en zo de poller molesteert en ook zichzelf bezeert.

Het ding is, naar de buurt beweert, al honderd keer gerepareerd, maar 't is of niemand ervan leert; het onverstand regeert.

Bij de poller op de Escamplaan laat een automobilist een traan. Door die woeste wagenmoller raakt het autokerkhof voller. Het is dweilen met een open kraan bij de poller op de Escamplaan.

Kijk, daar knalt er weer een tegenaan! Bij de poller op de Escamplaan.

Wandelingen in de middag

De Griekse filosofen hebben het wandelen tot intellectuele oefening verheven. Van wandelen word je wijs, onderwees Aristoteles zijn leerlingen, ijsberend door een overdekte wandelgalerij. Wie wandelt er mee vanaf de Houtrustkerk, langs een duinpad naar het

strand? De kerk houdt het hele jaar wandelingen. Praten, zwijgen, alles mag. Tussendoor is er pauze voor een drankje. De terugweg gaat via Duindorp. Wie de tocht te lang vindt, kan aanhaken bij strandpaviljoen De Kwartel.

ELKE TWEDE ZA. VAN DE MAAND.
11 SEPT. 14 UUR. HOUTRUSTKERK,
BEEKLAAN 535 (VERTREKPOINT).
OPGAVE: KARL VAN KLAVEREN, 06 110 419 92;
HOUTRUSTKERK@GMAIL.COM.

Theologie voor geïnteresseerden

Wie een brede, eigentijdse opleiding in de theologie wil volgen, kan zich inschrijven voor de cursus Theologie voor Geïnteresseerden. De nieuwe leergang begint in september.

Een vooropleiding is niet nodig, wel interesse voor diversiteit en ontwikkelingen in de hedendaagse theologie, spiritualiteit en ethiek. De docenten zijn predikanten, kerkelijk werkers en andere specialisten. Het is een initiatief van de landelijke Protestantse Kerk. De cursus begint op 8 september (een week later beginnen is mogelijk).

CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154.
OPGAVE: ANNEMARIE VAN DUIJN, W.VAN.DUYN1@KPNPLANET.NL;
071 407 35 66. INFO: TVGDENHAAG.NL

Praten met engelen: wat zeggen kenners?

Dominee Wietske Verkuyl treft regelmatig mensen die vertellen over een ervaring met een engel; anderen vertellen dat ze hun overleden partner, vader of moeder hebben gezien. Het is niet eenvoudig om die ervaringen te plaatsen. Kunnen geleerden als Hans Stolp (helderziend en esoterisch christen), Rudolf Steiner (helderziend en grondlegger van de antroposofie) of Barbara Brennan (healer) daarbij helpen? Kan meditatie zin geven? Dominee Wietske Verkuyl en meditatiebeoefenaar Johannes Borger gaan daarover graag met belangstellenden in gesprek.

VANAF MA. 6 SEPT. (VERVOLG IN OKTOBER). 20 UUR. ABDIJKERK, WILLEM III STRAAT 40. OPGAVE: W.VERKUYL@XS4ALL.NL; 06 382 670 00.

Wat is de zin van ouderdom?

We zijn zo oud als we ons voelen. Augustinus van Hippo, die als kerkvader een gezaghebbende theoloog is voor de Rooms-Katholieke Kerk, schreef eens: 'Het zijn slechte tijden! Het zijn moeilijke tijden! Dat zeggen de mensen tenminste. Laten we liever goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed. Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zo zijn de tijden.'

Dit citaat is opgenomen in het boek *Zin in de ouderdom* (2015) van Jan van Baardwijk en René Rosmolen. Het staat centraal bij tien bijeenkomsten onder leiding van pater Frans Vervooren, waarbij deelnemers gedachten en verhalen delen over ouderdom. De eerste bijeenkomst is deze maand.

VANAF DI. 7 SEPT. 14-16 UUR. PASTOOR VAN ARSKERK,
AALTJE NOORDEWIERSTRAAT 6.

Haagse gelovigen zoeken vuilrapers

Vorig jaar maakten zo'n twintig miljoen mensen uit 180 landen op 18 september de wereld een beetje schoner. De Verenigde Naties hebben die datum uitgeroepen tot 'World Cleanup Day'. Hagenaars kunnen zich daarbij aansluiten. Martine van Wolfswinkel, Lukaskerkganger en coördinator bij de christelijke milieuorganisatie A Rocha, bedacht samen met Willem Jansen, theoloog en coördinator bij Initiatives of

door de Hobby-tuintjes. Hij vertelt daar over het belang van bijen. Ook vertegenwoordigers van andere gebedshuizen leveren een bijdrage. Vrijwillige vuilrapers zijn die dag zeer welkom.

ZA. 18 SEPT. 14-15:30 UUR (VUIL RAPEN) EN
16-18 UUR (AFSLUITING). OPGAVE:
WILLEM.JANSEN@IOFC.NL; 06 139 912 11.
INFO: IOFC.NL

Gespreksgroep: Kijk op de ziel

Martine Oldhoff schreef *Kijk op de ziel* (2020), een boek over de betekenis van de ziel in het christelijk geloof. Dominee Michiel van Aten nodigt belangstellenden uit voor drie middaggesprekken over dit thema. Lees dit boek, ter voorbereiding van de eerste bijeenkomst, tot en met bladzijde 26.

VANAF DO. 30 SEPT. 14-16 UUR. ABDIJKERK, WILLEM III STRAAT 40. OPGAVE: M.C.ATEN@HOTMAIL.COM; 06 108 114 30.

Prinsjesdagviering

Op dinsdag 21 september wordt in de Grote Kerk de Prinsjesdagviering gehouden. Vertegenwoordigers van religies en levensbeschouwingen komen samen om het nieuwe parlementaire jaar spiritueel in te luiden. De bijeenkomst is publiek toegankelijk. Traditiegetrouw zijn veel kabinetleden, Kamerleden en andere politici daarbij aanwezig. Het thema is 'Samenleven na de crisis: omhels het leven'. De Prinsjesdagviering wordt gehouden tussen 10:30 en 11:15 uur. Voor actuele informatie i.v.m. mogelijk coronabeperkingen, zie: prinsjesdagviering.nl.